

τοῦ Νικολαΐ, ἐλθόντες ἵνα παρουσιάσωσι τὸν υἱὸν του. — Τοὺς εὐχαριστῶ, εἶπεν ὁ Σιαμίλ ἄλλην ἰδέαν εἶχα διὰ τοὺς Ῥώσους, σήμερον ὅμως τοὺς κρίνω καλλήτερα.

» Οἱ ἀξιωματικοὶ Ῥώσοι ἠρώτησαν τὸν Τζεμάλ Ἐδδίν ἐὰν θὰ τοὺς ἐσυγχώρει νὰ ἀναχωρήσωσιν. — Ὅποια ἐρώτησις! ἀνεφώνησε, καὶ ἐνηγκαλίσθη αὐτούς. Τὴν ὥραν ἐκείνην ἐδάκρυσεν ἐκ νέου ὁ Σιαμίλ, καὶ ἵνα διασκεδάσῃ τὴν κακὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν πιθανῶς ἐπροξένησεν ἡ σικνη αὐτῆ εἰς τοὺς ὀρεινοὺς, εἶπεν — Οἱ νέοι αὐτοὶ θὰ ἦσαν βέβαια σύντροφοί του.

» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐγχιρέτισεν εὐγενῶς τοὺς ἀξιωματικοὺς, καὶ διέταξε τὸν Χατζῆ Μεχμέτ νὰ τοὺς προπέμψῃ μετὰ ἑκατὸν ἄλλων ἀνδρῶν.

» Αἱ αἰχμαλώτοι διευθύνθησαν εἰς Τίφλιδα, ὅπου ἔτυχαν συμπαθητικωτάτης ὑποδοχῆς. Περὶ δὲ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σιαμίλ, τοῦ Τζεμάλ Ἐδδίν, διηγοῦνται ὅτι ἐπεσκέφθη κατὰ πρόωτον τὸ κράτος τοῦ πατρὸς του. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς περιηγήσεως ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ περιηγίου καὶ π Ταλγουσί, καὶ διαχειρίζεται σήμερον μετὰ τῶν μουλκιδῶν τὰς διοικητικὰς καὶ οἰκονομικὰς ὑποθέσεις τοῦ τόπου. Καὶ δὲν ἀπηγορεύθη μὲν αὐτῷ, ὡς λέγεται, ν' ἀνταποκρίνεται μετὰ τῶν ἐν Ῥωσίᾳ φίλων του, ἀλλὰ τὸ δικαίωμα ταῦτα μεταχειρίζεται μετὰ πολλῆς μετριότητος. »

Αἱ δοθεῖσαι ὑπὸ τῶν αἰχμαλώτων πριγκιπισῶν εἰδήσεις περὶ τοῦ Σιαμίλ, ὠδήγησαν πολλάκις τῆς Ῥωσικῆς κυβερνήσεως εἰς τὰς περὶ Καυκάσου ἀποφάσεις αὐτῶν. Γνωστὸν δὲ ὅτι ὁ Σιαμίλ, σῆτινος τὴν εἰκόνα, ζωγραφηθεὶς ὑπ' αὐτῶν τῶν αἰχμαλώτων κατεχωρίσαμεν ἐν τῷ 131 φυλλαδίῳ, εὑρίσκεται ἀπό τινος εἰς χεῖρας τῶν Ῥώσων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

— 000 —

Ἀνατολικαὶ ἐπιστολαί. — Σμύρνη. Ἀΐφροτος. Παλιαιστίν.

ὑπὸ Γεωργίου Κ. Τυπάλδου (υἱοῦ). Ἐν Ἀθήναις 1839.

(Εἰς 8ον. σελ. 150.)

Μ' ἐπέπληττέ τις τῶν οἰκείων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους τούτους μῆνας τοῦ ἐνεστώτος ἔτους τῆς Πανδώρας, ὀλίγον ἠσχολήθησαν οἱ συντάκται αὐτῆς περὶ τὴν ἀνάλυσιν τῶν νεωτέρων ἑλληνικῶν βιβλίων. « Καταγινόμενοι ἐξ ἐπαγγέλματος εἰς ἄλλα (γράφει ὁ ἔμπορος φίλος μου), καὶ διὰ τοῦτο μὴ εὐκαιροῦντες ν' ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐκδιδόμενα, προθύμως ἐπεξερχόμεθα τὰς βιβλιογραφίας ὡς ἀ δημοσιεύεις· τότε δὲ μᾶλλον ἀξιοῦμεν τὴν ἐξακολουθήσιν αὐτῶν, ὡς ὁ λοιπὸς τῆς Ἑλλάδος περιόδικός τύπος, ἀρκοῦμενος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς μόνην ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν « Ἐφημερίς πολιτικῆ, φιλολογικῆ, κτλ. » προορᾷ τὰ βιβλιακὰ, ἢ ἂν ποτε

ἀναγγεῖλῃ βιβλίον ἐξυμνεῖ ἢ φέγει ἀπλῶς αὐτό, κατὰ τὰς συμπαθείας του. Οἱ τῆς Πανδώρας ἔχουσι καὶ τὸ προτέρημα, προτέρημα σπανιώτατον μετὰ τῶν γραφόντων παρ' ὑμῖν, ὅτι *aucun fiel n'a jamais empoisonné leur plume*, ὡς ἐξαυχάτο ποτὲ δι' ἑαυτὸν Γάλλος ποιητής· εὐχομαι δὲ νὰ τρώσωσι καὶ μέχρι τέλους τὴν μετριοπαθεῖαν ταύτην. »

Καὶ δέχομαι μὲν τὴν ἐπίπληξιν, προερχομένην μάλιστα ἀπὸ φίλου θερμοῦ τῆς Ἑλλάδος· μᾶλλον ἢ ἐμοῦ, ἀλλὰ ζητῶ τὴν ἀδειαν ν' ἀποκριθῶ ὅτι ἐγένετο παρακαίριος. Ὁ φίλος μου ἐλησιμόνησεν ὅτι ἐν ὥρᾳ πολέμου τὰ γράμματα παθαίνουσι μαρασμόν, καὶ ὅτι παρ' ὀλίγον αἱ πρώται ἐκρήξει τῶν πυροβόλων τοῦ Ναπολέοντος ὡς γοῦν *ἐλέπυρον*, κατὰ τὸν κατασκευαστὴν τῆς γιγαντείου ἐλεβόλου Μωάμεθ τοῦ Β', καὶ τὰ ἀσθενῆ τῆς Πανδώρας προχώρητα. Τὴν μείλιχον τῆς φιλολογίας φωνὴν καταποντίζει αὐτανδρὸν (ζητῶ συγγνώμην διὰ τὴν μεταφορὰν) ἢ βριαρὰ τοῦ Ἄρεως κλαγγή. Τότε προβαίνουσι γυῖροι, τὸ βῆμα ἔχοντες ἀγέρωχον καὶ ἐπαρμένους τὰς ὀφθαλμοὺς, ὁ ἥλιος, ἡ Ἑσπέρα, ἡ Ἀυγή, ὀλόκληρον ἐκείνο τὸ στερέωμα τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆνα κατεβίβασαν οἱ ἀμφιδεξιοὶ αὐτῶν συντάκται, καὶ μετακαλοῦντες ἀπὸ τῆς πάλαι μὲν χρυσοφόρου νῦν δὲ γυτροφόρου νήσου τοῦ Αἰγαίου τοὺς σιφνίους πῖλους, περιστέφουσιν ἡγεμονικῶς τὰ μέτωπα τῶν ἀπωγόνων μαθητῶν τοῦ Ἀροντίου καὶ Φαρρά, καὶ ἐκπεριάγουσιν αὐτοὺς ἐν παρατάξει νέους Σάλωνας ἀναδεικνύοντες. Ἡ φιλολογία τότε τρέπει τὰ νῦτα· αἱ ἀράχνη ὑφαίνουσιν ἱστοὺς περὶ τοὺς τοίχους τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν Γυμνασίων, καὶ οἱ σοφοὶ καθιγῆται καὶ λοιποὶ λόγιοι πανηγυρίζουσι πομπικώτερον ἢ πρὶν καὶ ἐν ταῖς νέαις Ἀθήναις τὰς *Ferias esuriales* τῆς ἀρχαίας Ῥώμης.

Εἰς τοιαύτην ἀναγνωστῶν καὶ ἐπομένως γρημᾶτων ἐνδειαν τίς ὁ ταλαῦν ν' ἀντιστῆ; Ὁ Διογένης, εἰ καὶ φιλόσοφος, καὶ μάλιστα κυνικός, καὶ πῖθον ἔχων ἀντὶ κατοικίας, τοσούτῳ ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀργυρίου, ὥστε ἀναπήρους ὠνόμαζεν οὐχὶ τοὺς χωλοὺς καὶ κυλοὺς καὶ τυφλοὺς, ἀλλὰ τοὺς *μὴ ἔχοντας πῆραν*, ἥτοι μεστὸν βελάντιον. Ἐτερος δὲ τις Γάλλος, δὲν ἐνθυμοῦμαι τίς, ἐδογματίζεν ὅτι *l'honneur sans argent est une maladie* (ὑποπιτεύομαι δὲ, καὶ διὰ τοῦτο τὸ λέγω ἐν παρεθέσει, ὅτι τὸ δόγμα τοῦ παρασημουανίου ποιητοῦ δὲν ἀμυρεῖ καὶ ἐν Ἑλλάδι ὀπαδῶν). Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Λάνσο Πάνσας, τοῦ κλεινοῦ ἐκείνου δὸν Κισότου ὁ οὐδὲν ἦτρον περικλητῆς ὑπασπιστής, εἰς χεῖματα ἔλεγεν ὅτι ἐσκόπει νὰ μεταβάλῃ σύμπαν τὸ ὑπῆκον αὐτοῦ, εἴποτε ἀνηγορεύετο αὐτοκράτωρ τῆς νήσου Βραταρίας.

Τὸ κατ' ἐμὲ, ἤμην ἔτοιμος ν' ἀκούσω τέλος πάντων τὴν συμβουλὴν φίλου, συμβουλὴν ἐπαναλαβανομένην καθ' ἐκάστην σχεδὸν πρὸ ἔτων· ὁ φίλος μου ἐπιμένει νὰ μιμηθῶ τὸ παράδειγμα τοῦ πάλαι βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας, Ἀλφόνσου τοῦ ΣΓ', ὅστις ὄλως ἀγρηστός ὢν πρὸς τὴν συζυγον καὶ τὰ σκῆπτρα, μετεβίβασε καὶ ταῦτα καὶ ἐκείνην πρὸς

τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ νὰ κηρύξω κατὰ διαζύγιον μεταξὺ ἐμοῦ καὶ Πανδώρας, τούτης οὐσης ἀχρήστου πρὸς ἐμέ. Ἐνῷ λοιπὸν κατεγινόμην εἰς τὴν ἀνεύρεσιν ἐνόματος πολιτικῆς ἐφημερίδος σχετῆς ἔχοντος πρὸς τὸ οὐράνιον στερέωμα, καὶ ἐταλαιπυρούμην μεταξὺ Ἀμφιδύκης καὶ Λυκαυγοῦς, ἰδοὺ αἰφνης διασαλπίζεται ἡ εἰρήνη, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας στερεῖται τῆς Λομβαρδίας, ἐγὼ δὲ τοῦ Λυκαυγοῦς ἢ τῆς Ἀμφιδύκης μου, καὶ τὸ δεινότερον, στεροῦμαι τῆς μακαριότητος τοῦ ν' ἀστραπυβολῶ, ἀνεύθυνος ἐγὼ Ζεὺς, ὕβρεις καὶ συκοφαντίας διὰ τοῦ ἀγγραμμάτου ὑπέρτου μου.

Ἰδοὺ ἡ ἀπολογία μου πρὸς τὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπιπλήξαντά με ἔρχομαι δὲ ἤδη εἰς τὰ βιβλία τὰ δημοσιευθέντα ἐν τῷ διαστήματι τῶν τελευταίων πέντε ἢ ἕξ μηνῶν, ἐκεῖνα ἰδίως ὄσων ἀντίτυπα μοὶ ἀπέστειλαν τιμῶντές με οἱ ἐκδόται αὐτῶν. Ταῦτα δὲ οὐδ' ὀλίγα οὐδ' ἀνάξια λόγου εἶναι τὸ περὶ τῆς ἐμπορικῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τοῖς Βυζαντινοῖς τοῦ Κ. Ναύτου, ἢ ὑπὸ Φρεακρίτου κατὰ Δρακίτην ἱστορία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τὸ περὶ τῶν Ἑλληνικῶν τοῦ Ἐνοφῶντος τοῦ Α. Κυπριανοῦ, τὰ ἀπαντα τοῦ Ζαλοκιάστου, ἢ ὑπὸ Κροκιδᾶ μεταφρασθεῖσα δωδεκάτομος ῥωσικὴ ἱστορία, ἢ ὑπὸ Μορδμάνου ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Φωτάκου καὶ Κριτοβουλίδου καὶ Σπηλιάδου τὰ ἱστορικὰ ὑπομνήματα, τοῦ Α. Ρ. Ραγκαβῆ τὰ Διάφορα, αἱ Ἀνατολικαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Γ. Κ. Τυπάλδου, ὅλα ταῦτα καὶ ἄλλα ἴσως ἄγνωστά μοι, ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ ἑλληνικὸς νοῦς δὲν ἀργεῖ, οὐδὲ ματαιοσπουδεῖ πάντοτε.

Καὶ λέγων ὅτι ὁ ἑλληνικὸς νοῦς ματαιοσπουδεῖ ἐνίοτε, δὲν ἐπαναλαμβάνω ὅσα πολλοὶ, ἀνημηρῶμενοι ἀλλήλους, καὶ λογιδάριον ἂν καταρθώσωσι νὰ συρράψωσιν, ψοφοπταγαῦσι τρομεροὶ ἐναντίον τῶν ἡττον σπουδαίων ἀναγνωσμάτων. Ἐάν πρέπει τι νὰ ψέξω, δὲν θὰ ψέξω τὸ εἶδος εἰς ὃ ἀνάγεται τὸ σύγγραμμα, ἀλλὰ τὴν περὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὑποθέσεως ἀκρισίαν, ἢ τὴν περὶ τὰς λεπτομερείας ἀκράτειαν· δὲν θὰ ἐκσφενδονίσω ἀθρόον καὶ ἀπεριόριστον ἀνάθεμα. Διότι ἔγραψεν ὁ Ἀριστοφάνης τὸν Πλοῦτον, ἢ ὁ Λουκιανὸς τοὺς ἑταιρικοὺς διαλόγους, ἢ ὁ Ἡρόδοτος τὴν ἀπάντησιν ἐκείνων οἵτινες κατακρινόμενοι ὅτι ἔφευγον τὴν ἰδίαν πατρίδα, εἰδείξαν αἰσχουροῦντες ποίαν εἶχον πατρίδα, θὰ ἐπικαλεσθῶ κατὰ τῶν δραμάτων, καὶ τῶν διαλόγων, καὶ τῆς ἱστορίας τοὺς κερκυνοὺς τοῦ Πάππου, καὶ θὰ ζητήσω ν' ἀφορισθῶσιν ἀπὸ τῆς κοινωνίας; Φοβεῖσθε, κύριοι, τὴν κακοήθειαν; ἀλλὰ πρῶτον πρέπει νὰ ἐξηγήσετε ὁποῖαν ἐννοεῖτε αὐτήν. Ἐάν δὲν ἀπατώμαι ἐρμηνεύων ὅσα γράφετε ἢ λέγετε, κακοήθειαν δὲν ἐννοεῖτε τὴν ὑπόκρισιν, τὴν κολακείαν, τὴν πολιτικὴν ἀστάσιαν καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τὰς λέξεις ἢ τὰς φράσεις τὰς σημαίνουσας τι ἄσμενον. Ἀλλ', ὡ ἀγαθαί· πρέπει λοιπὸν νὰ παραδώσετε τῷ πυρὶ αὐ μόνον τὰς σεμνοτέρας τῆς Εὐρώπης ἐφημερίδας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἣτις καταχωρίζουσα τὰς πράξεις τῶν Κακουργιοδικειῶν, ὀρίζει καὶ τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν κακουργημάτων. Ταύ-

τας ἀναγινώσκοντες οὐ μόνον οἱ νέοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες μαθάνουσιν (ἐγὼ τοῦλάχιστον ὁμολογῶ τὴν εὐήθειάν μου) ὅ,τι δὲν εὐρίσκεται εἰς τὰ βιβλία ἐκεῖνα καθ' ὧν βοᾶτε ἀδιακόπως ἄρον! ἄρον! ὡς ἄλλοι σταυρωταὶ τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ κατ' ἐμέ, πρὸ τῆς κακοήθειας αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ὡς καὶ ὑμεῖς ἀποπτύω, ὑπάρχει ἄλλη πολὺ δεινότερα διὰ τὰ ἀποτελέσματα, καθ' ἧς δὲν ἤκουσά ποτε τοὺς πλείστους ἐξ ὑμῶν τοῦλάχιστον ἱεροκηρύττοντας, κακοήθεια ἣτις οὐ μόνον δὲν πολεμεῖται ἀλλὰ πολλακίς καὶ ἀμείβεται. Ἡ πρώτη ἐκείνη κακοήθεια, τὴν ὑμετέραν ἐννοῶ, τὴν περὶ τὴν λέξιν καὶ φράσιν, δὲν σεῖει θεμέλια κοινωνιῶν· διότι εἶδομεν ὅτι ἐπεπόλαζε, καὶ τί λέγω ἐπεπόλαζεν; ἡτο συγκεχωρημένη, διελαλεῖτο καὶ εἰς αὐτὰ τῶν Ἀθηνῶν τὰ θεάτρα· καὶ ὁμοίως, ἤκμαζε σοφία καὶ δυνάμει τῶν Ἀθηναίων ἢ πολιτεία. Ἡ ἄλλη ὁμοίως, ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἐγὼ στηλιτεύω, ἢ τοῦ ψεύδους, τῆς ἐπιβουλῆς, τῆς ἰδιοτελείας, τῆς ἀδικίας, αὐτὴ ἀνατρέπει καὶ κοινωνίας καὶ πολιτείας. Τί γίνεται ἐναντίον αὐτῆς;

Θέλετε νὰ μάθετε τί γίνεται; Ἔλθετε νὰ ἐπισκεφθῶμεν ἐν ὥρᾳ ἐξετάσεων τὰ σχολεῖα, τὰ καταγώγια ταῦτα τῆς ἀρετῆς, ὅπου ἀνατρέφονται τὰ τέκνα ἡμῶν. Ἐάν οἱ γονεῖς ἢ οἱ προστάται τῶν διδασκομένων εἶναι πλούσιοι, ἰσχυροὶ, βουλευταί, γερουσιασταί, ὑπουργοί, ἐάν ὁ μαθητὴς ἔχη μίση, κατὰ τὴν παραδεδεγμένην φράσιν, καὶ τὸ ἀλράβητον ἄς μὴ ψελλίξῃ, προβιδάζεται μετ' ἐγκωμίων περιεστερμένον ὑπὸ δεκκπέντε κεφαλαίων Ἄλφα, σημανόντων τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς προόδου.

Ἐάν δὲ ἀπὸ τῶν γυμναστηρίων τοῦ νοῦς μεταβῶμεν εἰς τὰ γυμναστήρια τῶν πραγμάτων, ἐκεῖ ὅπου ἀλειφόμεθα ἐπὶ τὸν ἀγῶνα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ὅσα ἐδιδάχθημεν, τί βλέπομεν; Βλέπομεν πρὸ πάντων τὸ ψεῦδος ἐπικρατοῦν· ψευδῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐρμηνεύονται καὶ ψευδῶς ἐνεργοῦνται τὰ ἐψηφισμένα, αἱ δὲ ἐλεύθεροι πολῖται ἀστραγάλοις καὶ ὄρκοις διαπαιδαγωγοῦνται. Ἰδοὺ ποῦ κεῖται ἡ ἀληθὴς κακοήθεια. Τὸ ψεῦδος εἶναι πηγὴ κακῶν· ἀπὸ τῶν θράνων τῶν σχολείων ἀναβαίνει καὶ ἐνθρονίζεται εἰς τὰς ἑδρας τῆς ἐξουσίας, καὶ ἐντεῦθεν καταβαῖνον πάλιν ἀκατάσχετον, διότι σ' πολλῶ τάχιον ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπιρρῶσιν οἱ ἔθισμοί τοῖς ἰδιωτικοῖς βίοις, ἢ τὰ καθ' ἕναστος ὀλισθήματα καὶ πάθη τὰς πόλεις ἀναπλήρῃσι πραγμάτων πονηρῶν ν (*), πολλαπλασιάζεται καὶ ἐξαπλοῦται, καὶ γεννᾷ τὴν χαμέρπειαν, τὸν δόλον, τὴν συκοφαντίαν, τὴν κακίαν ἐνὶ λόγῳ, καὶ φθείρει τὴν κοινωνίαν.

Ἰδοὺ ποῖα ἢ κακοήθεια τὴν ὁποίαν ὀφείλετε νὰ στιγματίζετε ἀδιακόπως. Δὲν εἶναι σοφία νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν ἀταλαιπώρως ὅ,τι ἀκούομεν· σοφία εἶναι νὰ διαγινώσκωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὸ κακόν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ βάλλοντες τὸν δάκτυλον νὰ ἐκζητῶμεν τὴν θεραπείαν. Non est loquendum, sed gubernandum.

(*) Πλούταρχ. ἐν Β. Ἀλέξανδρου.

Οὕτω πολλάκις ἤκουσά τινας ἐκ τῶν ἀντιγραφόντων ἀλλήλους, κεραινοβολουῦντας κατὰ τῆς διδομένης εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν ἀγωγῆς, καὶ ἀποφαινομένους ὡς ἐκ τρίποδος ὅτι ἀνάγκη νὰ ἐμμένωμεν εἰς τὰ πάτρια ἤθη. Ἀλλ' ἐρωτῶ ποῖα τὰ ἤθη ταῦτα; τὰ τῶν Ἀθηνῶν, τὰ τῆς Σπάρτης, τὰ τῆς Κρήτης, τὰ τῶν μυρίων ἄλλων πολιτειῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἢ τὰ νεώτερα, τὰ πρὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος;

Ἐὰν μὲν ἐννοῶσι τὰ πρῶτα, δεῦν ν' ἀναστήσωμεν τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας, καὶ νὰ στέλλωμεν ἐκεί τὰ ἡμέτερα θυγάτρια φέροντα τὸ ἔνδυμα τῆς πρώτης μητρὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πρὶν ἢ φάγη τὸ σῦκον, καὶ νὰ ἐπιτρέπωμεν εἰς τοὺς υἱοὺς νὰ κλέπτωσιν ἀλώπεκας καὶ νὰ τὰς κρύπτωσιν εἰς τὰς ἀναξυρίδας των.

Ἐὰν δὲ τὰ πρὸ τοῦ ἀγῶνος, συναθροισθέντες τότε, ὡς οἱ Ἀπόστολοι, ἐκ περάτων, δεῦτε ἀνατρέψωμεν τὰ παρθεναγωγεία, καὶ κηδεύσωμεν ἐν πρατάξει καὶ πομπῇ τοὺς διδασκάλους, οἵτινες μανθάνοντες γράμματα εἰς τὰς ἡμετέρας Ἑλληνίδας διευκολύνουσιν (ὅπως ἐδόξαζον οἱ πρὸ ἡμῶν) τὸ γράφειν βασισάκια. Δεῦτε ζήτησωμεν ἐπιμόνως παρὰ τῆς Γερουσίας καὶ τῆς Βουλῆς νόμον αὐστηρῶς ἀπαγορεύοντα τὴν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ἐκπαίδευσιν τῶν υἱῶν ἡμῶν, διὰ τὸν φόβον μὴ γείνωσιν ἄθεοι, ὡς ἔλεγον οἱ πρὸ τοῦ ἀγῶνος.

Μὴ ἐπαναλαμβάνωμεν λοιπόν, λέγω καὶ πάλιν, ἀδασανίστως ὅ,τι φθὰς ἀπεχρέμψατο ἀκριτὸς τις ἢ ψίθυρος· μὴ ὁμοιάζωμεν τοὺς στρυφνοὺς γέροντας, οἵτινες ζῶντες ἐν τῷ παρελθόντι ψέγουσιν ὅλα τὰ ἐνεστῶτα. Ὁ μὲν ἀρχαῖος πολιτισμὸς ἦτο εἰδωλολάτρης, ὁ δὲ πρὸ τοῦ 1821 ἔτους δοῦλος· ἀμφότεροι ἀρα ἦσαν ἀντίθετοι ἐκείνου πρὸς τὸν σήμερον σπεύδομεν καὶ ὑπὲρ οὗ ἐπανέστημεν.

Ὅτι δὲν ἔχομεν εἰσέτι σύστημα τῶν, ἢ ὅτι μιμούμενοι δὲν ἐκλέγομεν τὰ εὐπροπέστερα, οὐδεὶς ὁ ἀντιλέγων, καὶ βεβαιότερον ὅτι ἀνάγκη νὰ μορφώσωμεν τοιαῦτα. Ἀλλ' ἀπαιτεῖται πρῶτον νὰ ὀρίσωμεν ὅποια τὰ ἤθη ταῦτα, ποίας δηλαδὴ ἀρετὰς νὰ ἐγκολπωθῶμεν καὶ ποίας κακίας ν' ἀποβάλωμεν ἢ ν' ἀποφύγωμεν. Ἰμεῖς, φέρ' εἰπεῖν, δοξαζάτε ὅτι ἤθη χρηστὰ εἶναι τὸ νὰ μὴ ακούῃ ἢ νὰ μὴ ἀναγινώσῃ τις ἄτοπα καὶ ἄσπεινα· ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι χρηστὸν μὲν καὶ τοῦτο, χρηστότερον δὲ τὸ ἄλλο, ὅτι καὶ ἂν τύχη ν' ακούσῃ ἢ ν' ἀναγινώσῃ, νὰ ἔχη τὴν ψυχὴν οὕτω πως τεθωρακισμένην, ὥστε ν' ἀποκρούῃ καὶ τὰ ὀξύτερα βέλη. Ἰμεῖς μὲν λέγετε· « Ἀποφεύγετε τὰς τρικυμίας, καὶ τότε δὲν ἔχετε ἀνάγκην ἀγκύρας. » Ἐγὼ ὁμῶς φρονῶν ὅτι κατὰ τὸν ἀγανῆ τοῦ βίου ὠκεανὸν ἀδύνατον νὰ μὴ περιπέσωμεν καὶ εἰς δεινοὺς κυμάτων σάλους, ἀξιώ ὅτι ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν ἀγκύρας, καὶ τοιαύτας ὅποιας οὐδεὶς χειμῶν ἰσχύει νὰ σαλεύσῃ.

Παράδειγμα δὲ επικαλοῦμαι τὸ τῆς Ἀγγλίας· αἱ παρθένοι φέρονται μετὰ παρρησίας πρὸς τὸ ἕτερον τῶν φύλων, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς οἱ ἔτι ἀγνοοῦντες τί ἐστὶν ἐλευθερία καὶ γενναῖα ἀγωγή, θέλομεν ὀνομάσει ἀκολασίαν. Καὶ ὁμῶς αὐταὶ ἔμα-

θον ἐξ ἀνατροφῆς νὰ προστατεύωσι μόναι τὴν ἰδίαν τιμὴν, ὅσον οὐδ' ὅλα τὰ δικτυωτὰ καὶ τὰ κλειθρα καὶ οἱ προχειλεῖς τῶν σουλτάνων εὐνοῦχοι ἰσχύουσι νὰ φυλάξωσι τὰς κατοίκους τῶν γαρεμίων.

Ἐνταῦθα φαίνεται μοι ὅτι ἀκούω τὸν εὐροῦσιν συγγραφεὰ τῶν Ἀνατολικῶν ἐπιστολῶν ψάλλοντα ἀνυπομόνως περὶ ἐμὲ τὸ ἀνακρεῦνταίον·

« Τί Πλειάδεςσι κάμοι ;

— Τί δ' ἄστρασι Βούτιω ; »

Τί μέλει μοι περὶ τῶν ὅσα λέγεις; Τί κοινὴν μετὰ τῶν Ἀνατολικῶν ἐπιστολῶν, αἵτινες ἀναμνήσεις μόνον περιέχουσι, καὶ ἠθῶν καὶ συγγραμμάτων καὶ μεταφωρισμῶν; — Τί κοινόν; Ὅ,τι κοινόν μετὰ τῆς βιβλίου καὶ βροχῆς· ἢ φρονεῖτε μετὰ τῶν γραμματικῶν ὅτι οὐδεμία ἢ μετὰ τῶν αὐτῶν λογικῆς σχέσις; Ὑπάρχει, καὶ οὐ μικρά, ὡς πατε ἤκουσα λέγοντα τὸν παιδαγωγόν μου. Ὁ φέρων τὴν βιβλίου, μέγας φιλόσοφος ἐν περιπατητικοῖς, οὐδέποτε ἐπανηροχέτο εἰς τὰ ἴδια ἢ ἐν ὄρα βροχῆς· τότε ἐρχόμενος ἀπέθετεν εἰς γωνίαν τὴν βιβλίου. Ὅσάκις λοιπὸν εὐέλπον αὐτὴν οἱ ἄλλοι, ἐνόουν ἀμέσως ὅτι ἔβραχεν. Ἰδοὺ ὁ δεσμός, δεσμός ἀριστοτελικώτατος.

Τοιοῦτος λοιπὸν δεσμός, ἐν δὲν εὗρετε ἄλλον, ὑπάρχει καὶ μετὰ τῆς μακροῦ καὶ ποικίλου προσημίου μου, καὶ τῶν ὅσα προτίναμαι νὰ εἶπω περὶ τῶν ἀνὰ χεῖρας Ἐπιστολῶν.

Καὶ πρῶτον σπεύδω νὰ συγχαρῶ τὸν συγγραφεὰ ὅτι παρήλλαξεν ἐπιτηδεῖας, ἀναγράφων ἰδίως ἐντυπώσεις, τραχύν σκόπελον. Οἱ συντάσσοντες ἀναμνήσεις, ὑπομνήματα, περιγῆσεις, ἐνὶ λόγῳ οἱ ὑπὸ ὁποιονδήποτε τίτλον ἐκθέτοντες ὅ,τι εἶδον ἢ ἤκουσαν, ὑπόκεινται εἰς μέγαν κίνδυνον, τὸν τῆς περιαιτολογίας. Τὸ εὐλογημένον ἐκεῖνο ἐγὼ συνταράσσει ἐνίοτε καὶ τὰς στερότερας φρένας. Διαθρύπτεται ἰδιαζόντως ἢ ἡμετέρα φιλοτιμία ὁσάκις, παραδείγματος χάριν, γινομένου λόγου περὶ ἀνδρῶν ὀνομαστῶν, παρενεύρωμεν ὅτι καὶ ἡμεῖς εὐρέθημεν παρόντες, καὶ συνδιελέγημεν ἐν ἐκτάσει μετ' αὐτῶν, καὶ ἐξεφράσαμεν γνώμας τὰς ὁποίας ἤκουσαν μετὰ προσοχῆς, (καὶ ἂς μὴ ἐβρίψαν μῆτε κἂν βλέμμα ἐφ' ἡμᾶς)· ἢ ὁσάκις ὁμιλοῦντες περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων ἀξιολόγων γεγονότων, ἀποφαινομεθα ὅτι πάντα ταῦτα τὰ εἶχομεν προῖθει καὶ προεπιεί, καὶ φέρομεν εἰς μακρυτάτην πολλοῦς, ἀπόντας, ἐννοεῖται, πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὰ ἄνω ἀπόντας· ἢ ὁσάκις ὑπακλέπτοντες τὴν εὐκαιρίαν ἀναπτύσσομεν τὰ εὐγενῆ, τὰ γενναῖα, τὰ ἱστορικὰ ἡμῶν αἰσθημάτων.

Ἀλλ' εἰ καὶ ἀπέφυγεν ὁ ἡμέτερος συγγραφεὰς τὴν πέτραν ταύτην, ἔλαθεν ὁμῶς ἐγγρίψας εἰς ἄλλην μᾶλλον ἀκρότατον· καθ' ὅλην τὴν ἐκτασιν τοῦ ἐξ ἑκατῶν καὶ πεντήκοντα σελίδων πονήματός του φαίνεται ὅτι ὀλίγην ἔχων καταφορὰν πρὸς τὸ ἀποφαινεσθαι γνώμας, καὶ ἀποφαινεσθαι μάλιστα ταύτας ἱεροφαντικῶς. Καὶ δεικνύει μὲν τοῦτο ὅτι παρετήρησε, καὶ ἐπέφθη, καὶ ἐμελέτησε πολλά,

ἐγὼ μάλιστα οὐδὲ τολμῶ νὰ κηρύξω τινὰ ἐκείνων ἐσφαλμένην· ἀλλὰ, τὸ κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον, πολλοὶ καὶ ἰσχυροὶ οἱ λόγοι δι' οὓς μετὰ πλείστης ὀψης περισκέψεως πρέπει νὰ δογματίζωμεν.

Καὶ πρῶτον, τὸν καὶ σπουδαιότατον εἰς περιηγητὴν ἐξαιρέτως, τάσσω τὸν τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς σήμερον μάλιστα ἢ ἄλλοτε γίνονται αἱ περιηγήσεις. Ναὶ μὲν εὐκόλον νὰ πορισθῶμεν τοπογραφικὰς, ἢ τεχνολογικὰς, ἢ ἄλλας παρομοίας εἰδήσεις· ἀλλὰ νὰ ἐμφιλογωρήσωμεν καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῆς πολιτείας, φέρ' εἰπεῖν, τῶν ἐθνικῶν καὶ τῶν ἠθῶν, καὶ νὰ ἐξελέγξωμεν τὰ ἐξ αὐτῶν καλὰ ἢ κακὰ, τοῦτο δὲν φαίνεται ἐπίσης πρόχειρον· διότι, ὡς πρὸ τινῶν μηνῶν ἔλεγον σκιαγραφῶν κατὰ ἀναμνήσεις, ἢ τοιαύτη περιγραφή αἰπαιτεῖ πολυχρόνιον διατριβὴν μεταξὺ ξένων ἐθνῶν, γνῶσιν ἀκριβῆ τῆς γλώσσης τοῦ τόπου, συμπαρατριβὴν συνεχῆ μεθ' ὧν τῶν κλάσεων τῆς κοινωνίας, καὶ τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικρῶν, καὶ σύντονον μελέτην αὐτῶν α (*). Ὅτι δὲ ἀπαραίτητος ἢ μελέτη αὕτη παράδειγμα ἔστω ὁ συρφετός τῶν καθ' ἑκάστην περὶ Ἑλλάδος καὶ περὶ Ανατολῆς ἐκδιδόμενων βιβλίων, ὅπου πολλάκις ἐξεικονίζομεθα ὑπὸ τῶν ξένων καὶ τῶν ἀνθρωπολόγων ἠμότεροι.

Μετὰ τὴν πρῶτην ταύτην, τὴν καὶ γενικωτάτην παρατήρησιν, ζητῶ τὴν ἀθειαν νὰ ὑποβάλω καὶ τι ἄλλο πρὸς τὸν φίλον συγγραφεὰ τῶν Ἐπιστολῶν. Περ' ἐμοὶ κριτῆ αἱ γινώμαι ὁμοιάζουσι τὰς ἀνωθεν πρὸς τὰ κάτω ἀφιεμένας πέτρας· ἐάν μὲν τὸ ὕψος μικρὸν, μικρὰ καὶ ἡ πληγὴ, ἐάν δὲ μεγάλον, δεινὸν τὸ τραῦμα. Οὕτω καὶ ἐπ' ἐκείνων· ἐάν μὲν ἐξέρχωνται ἐν εἴδει δογμάτων ἐκ στόματος ἀνδρός, μικρὸν σπουδάσαντος διὰ τὴν ἡλικίαν ἢ τὰς περιστάσεις τὰ ἐγκόσμια, καὶ ὄρθαι οὔσαι ἀπαντῶσι δισταγμοῖς· ἐάν ὁμοιωκαταβαίνωσιν ἀπὸ τοῦ ὕψους ἀνδρῶν τριβῶνων, πολυπεύρων, γεγηρακότων ἐν τοῖς βιωτικοῖς, καὶ ἐσφαλμέναι οὔσαι ἐνίοτε, εὐρίσκουσι πίστιν.

Καὶ ταῦτα λέγων δὲν ψέγω, ἀπαγε! τὴν νεότητά· ἐξ ἐναντίας διατελῶ αἰείποτε ἐνθέρμος λάτρις τῶν γενναίων καὶ ἀφιλοκερδῶν αὐτῆς αἰσθημάτων· οὔτε θὰ ἐδίσταζον ἄλλοτε ν' ἀποκριθῶ πρὸς τὸν κατήγορον αὐτῆς ὅπως ποτὲ ἐπίσημος τῆς Ἀγγλίας βουλευτὴς πρὸς φιλοσκόμμονα ὑπουργόν· α Καὶ εἰ μὲν ἡ νεότης εἶναι ἐλάττωμα, ἀγνοῶ· κάλλιστα γινώσκω ὁμοίως ὅτι ὁ ἐμμένων εἰς κακίας τῶν ὁποίων εἶδε τὰ ἀποτελέσματα, εἶναι μεγίστης καταφρονήσεως ἄξιος, οὐδὲ προστατεύει αὐτὸν κατ' ἐκείνης ἢ πολιὰ του κόμη, κτλ. α (**). Ἀλλ' ἀγαπῶ, τὸ ὁμολογῶ, τὸν Ἡράκλειτον, ὅστις α κίος ὢν πάντων γέγονε σοφώτερος ὅτι ᾔδει ἑαυτὸν μηδὲν εἶδόντα. α

Μικρὸν ἔτι, καὶ θέλω μεταεῖν εἰς τὴν ἐξέτασιν

τῶν πλεονεκτημάτων τῶν Ἐπιστολῶν, ἅτινα οὔτε ὀλίγα οὔτε λόγου ἀνάξια θεωρῶ.

Ἐν τῇ 24 σελίδι λέγει ὁ συγγραφεὺς ὅτι α μίαν καὶ μόνην ἀρετὴν ἔχει, ἀλλ' ἀπειρον, τὴν τοῦ πατριωτισμοῦ. α Ἀλλὰ καὶ ἀνευ τῆς διαβεβαίωσης ταύτης οὐδεὶς ἀμφισβᾶλλει, οὐ μόνον διότι κοινὸν τῶν Ἑλλήνων προσὸν ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔριος, ἀλλὰ καὶ διότι ἀναρτῆται ἐνθερμότερον τὰς εὐγενεῖς ψυχὰς, ὡς ἡ τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως. Χαίρω δὲ καὶ ὅτι, προσηλαλιζόμενος ὀλοκλήρον τὴν ἑαυτοῦ συνδρομὴν τῇ πατρίδι, ἐγκωμᾶται ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ φιλοπατρίᾳ. Ἀλλὰ τοιαύτη καὶ τοσαύτη ἢ κατὰ τῶν παρ' ἡμῖν πραγμάτων μεμψιμοιρία τοῦ ὡστε λησμονῶ ἐνίοτε ἀναήρων τὰς Ἐπιστολάς τί διεβεβαίωσε πρὸ μικροῦ. Καὶ τῆς ἐλαχίστης εὐκαιρίας δράττεται προθύμως ὅπως συγκρίνας τὰ ἡμέτερα πρὸς τὰ τῆς χώρας τῆς ὑπὸ βαρβάρων διοικουμένης, ἐλευνολογῆσθαι τὴν ἰδίαν πατρίδα. Θαρρῶ, ἀναγινώσκων μάλιστα ἐν σελίδι 22 ὅτι α ἐν Ἀθήναις εἴμεθα νεκροί, φέροντες ψυχρὸν σάββανον ὡς Αἰγύπτιοι τεταριγευμένοι, α ὅτι ἀκούω ἐπιτάσιον θρήνον.

Ὀμιλῶν, παραδείγματος χάριν, περὶ τῆς μεταξὺ Ἀλεξανδρείας καὶ Καῖρου σιδηρᾶς ὁδοῦ (σελ. 41), θκυμαῖε ὅτι εὐάριθμοὶ τινες Ἀραβες καὶ Εὐρωπαῖοι τυχοδιώκται ἐπραξαν ἐν Αἰγύπτῳ α ἀξιολόγους ὑλικὰς βελτιώσεις εἰς ὀλίγου χρόνου διάστημα, ἐνῶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες οἱ ἀπὸ πάσης ὑποτελείας ἐλευθεροί, οἱ ἀξιοῦντες ὅτι εἴμεθα τὸ πρῶτον ἔθνος τῆς Ανατολῆς, ὀλίγον ἀξιοσημεῖωτα πρακτικὰ ἀποτελέσματα τοιοῦτου εἴδους καταρθώσαμεν ἄχρι τοῦδε. α Ὅτε δὲ ἐπεσκέφθη τὸ μουσῶλειον τοῦ Μεχμέτ Ἀλή (σελ. 46), α ἀπεκαλύφθη μετὰ σεβασμοῦ, διότι μάλιστα ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ ἐνήργησεν ὁ μεγαλοπύβλος οὗτος ἀνὴρ, καὶ διότι μυριάδες λογιωτάτων οὔτε εἰσὶν ἀξιοὶ λύσαι τὸν ἰμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. α

Καὶ τί μὲν κοινὸν μεταξὺ λογιωτάτων καὶ τοῦ σατράπου τῆς Αἰγύπτου, δὲν ἐξετάζω· ἀλλὰ θέλω νὰ μάθετε ἐνώπιον τίνος πολιτισμοῦ ἀποκαλύπτει εὐσεβάστως τὴν κεφαλὴν ὁ συγγραφεὺς; Ἰδοὺ ἀκούσατε αὐτὸν τοῦτον· α Ἡ κυβερνήσις, λέγει (σελ. 42), τῆς Αἰγύπτου εἶναι ἄτακτος καὶ ἀμαθῆς καὶ ἀμελής· — ὁ λαὸς οὐδὲ κἄν ἰδέαν εὐζωίας ἢ ἠθικῆς φιλοτιμίας ἔχει· οἱ γεωργοὶ Φελλάχοι κατοικοῦσιν εἰς καλύβας χωματίνες ὡς ἀληθῆ ζῶα, κτλ. (σελ. 43)· — ἡ κατάστασις τοῦ λαοῦ εἶναι γοερά (σελ. 44)· — περὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ δυστυχοῦς λαοῦ οὐδὲ κἄν ἰδέαν συνέλαβέ ποτε ἡ κυβερνήσις, διὰ τὴν ὁποῖαν ὁ λαὸς δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ μηχανὴ πλούτου παραγωγική (σελ. 68)· — ὁ βίος τῶν Φελλάχων εἶναι οἰκτρότατος. Αἱ γαρηλαὶ ἐκ γώματος κατοικίαι αὐτῶν εἰσι καταγωγία ἀκαθαρσίας τοιαύτης, ὡστε εἶναι λίαν ἀπίθανον εἶναι ζῶα θύναται νὰ κατοικήσωσιν εἰς αὐταίς, κτλ. Ἄρτος ἄθλιος καὶ χόρτα, σπανίως δὲ κρέας βοῶν ἢ καμήλων θανόντων ὑπὸ νόσων, εἶναι ἡ τροφή τῶν οἰκτρῶν τούτων ἀνθρώπων, κτλ. (σελ. 84)· — Ἐπιστέρονται δὲ ταῦτα πάντα διὰ τῆς ἐν σελ. 49 πα-

(*) Ἰδε Η κ ν δ. φυλλάξ. 114, σελ. 504.

(**) Home, history of England, ἔτος 1740. Τὴν ἀκρίβησιν ταύτην τοῦ Πιτ πρὸς τὸν Οὐάλλπολ, εἴσοι· ν' ἀπεινώσωμεν καὶ πρὸς τινὰς τῶν παρ' ἡμῖν γαυριάντων ἐπὶ καλοχρονίᾳ πείρη.

ρατηρήσεως· α ὅτι διὰ πᾶν δημόσιον ἔργον ἡ κυβερνήσις συγκεντρώνει διὰ τῆς βίας ὅσους θέλει. Ὁ Γκερὴν-βεης μοι διηγήθη ὅτι διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς διώρυγος τῆς καλουμένης Μαχμουδιᾶς, ἡ Αἰγυπτιακὴ κυβέρνησις συνεκέντρωσεν ἕως 403,000 ἀνθρώπους· ἡ πληρωμὴ τῶν δυστυγῶν τούτων συνίσταται εἰς ἱκανὴν ποσότητα ραβδισμῶν, τοὺς ὁποίους ἀφειδῶς διανέμουσιν αὐτοῖς οἱ ἐπιστατοῦντες αὐτούς. β

Ξένος καὶ πάντῃ ἀλλόκοτος πολιτισμὸς, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου καὶ καλούμεθα νὰ κούψωμεν τὸ μέτωπον, ὁ πολιτισμὸς τοῦ τόπου ἐκείνου ὅπου ὁ λαὸς οὐδεμίαν κέρτηται ἰδέαν εὐζωίας καὶ φιλοτιμίας, ὅπου αὐτὸς ζῶν ἠθελὸν συγκατανεύσει νὰ κατοικήσῃ τὰς οἰκίας αὐτοῦ, ὅπου ἐργάζεται ὡς μηχανὴ διὰ τοὺς ἄλλους καὶ τρέφεται διὰ θνησιμαίων, καὶ ὅπου συναγελάζεται μὲν διὰ τῆς βίας, μισθοδοτεῖται δὲ διὰ ξυλοκοπήματος!

Καὶ τὸ ἀστεϊότερον, τοῦτον τὸν πολιτισμὸν ἀντιτάσσων ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸν τῆς Ἑλλάδος οἰκτεῖρει αὐτήν.

Καὶ ταῦτα μὲν φαίνονται μὴ χρῆζοντα ἀναλύσεως. Ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον χωρεῖ ἡ μεμφιμοιρία τοῦ συγγραφέως, ὥστε καὶ διὰ τὴν ὄψιν τῶν Αθηναίων αἰσθάνεται ἀηθίαν (σελ. 7), καὶ τὴν προφορὰν τῶν Σμυρναίων προτιμᾷ, καὶ καταδικάζει πάλιν τοὺς λογιωτάτους ὅτι α αὐτοὶ ἀπεμάκρυναν τὴν γλυκύτητα ταύτης, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὀμιλεῖται ἐν Σμύρνῃ μετὰ πολλῆς καθαρότητος ἀρχαϊκῆς, καὶ ὅτι αὐτὸν μόνον ὑπὸ τὴν ὑλικὴν ἐποψίν οἱ Σμυρναῖοι εἰσὶ πολὺ πλεον πεπολιτευμένοι ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς κατὰ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ διανοητικῶς δὲν ὑπερτεροῦμεν αὐτοὺς κατὰ πολὺ, μὲ ὅλας μᾶς τὰς ἀξιώσεις α (αὐτ.).

Εἰ μὲν, ὡς βεβαίως ὁ συγγραφεὺς τῶν Ἐπιστολῶν, ἔχουσι ταῦτα αἱ κάτοικοι τῆς μητροπόλεως τῆς Ἰωνίας, φθάνος μηδεὶς φίλτατοι ὁμογενεῖς οἱ Σμυρναῖοι καὶ καύχημα ἡμῶν αἱ ἀρεταὶ τῶν ὁμογενῶν. Ἀλλὰ πῶς οἱ ταλαιπῶροι λογιώτατοι κατέρωθσαν ν' ἀλλοιωθῶσι τὴν προφορὰν; Ν' ἀλλοιωθῶσι τὴν λέξιν ἢ τὴν φράσιν, νὰ μεταβάλλωσι τὸ φωνὴ εἰς ἄρτον καὶ τὸ κρασί εἰς οἶνον, ἢ καὶ προσκολλῶντες τὴν λέγουσαν ορ, κατὰ τὸν φίλον ἔφορον τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, νὰ τὰ ἀναγορεύσωσι φωμίον καὶ κρασίον, τὸ ἐννοῶ· ἀλλὰ διὰ τίνος ὑπερφουδῆς δυνάμειος μετέτρεψαν τὰ χειλοπρόφερτα εἰς οὐρανισκοπρόφερτα, καὶ τὸν λαρυγγισμὸν εἰς πλατυστομίαν, τῇ ἀληθείᾳ ἀκατάληπτον.

Καὶ οὐδαμῶς μὲν διστάζω ὅτι ἡ τοσαύτη κατὰ κρισιν πηρὴν ἔχει τὴν φιλοπατρίαν τοῦ συγγραφέως· ὁ συγγραφεὺς ἐπιθυμῶν νὰ ἴδῃ ἔρδην εἰσβάλλοντα πάντα τὰ ἀγαθὰ εἰς τὴν φίλην πατρίδα. Ἀλλ' εἰ καὶ ἐγὼ τάσσομαι μετ' ἐκείνων ὅσοι μετὰ θλίψεως ἀναγνωρίζουσιν ὅτι πολλὰ, ἅτινα οὐ μόνον δυνατὸν ἀλλὰ καὶ ἀναπόφευκτον ἦτο νὰ γίνωσι παρημεληθῶσι, δὲν παραγνωρίζω ὅμως καὶ τὰ γινόμενα· οὐδὲ ἀδικῶ ἐπὶ τοσοῦτον ἡμᾶς αὐτοὺς, ἀ-

διακόπως ἐργαζομένους ἔστω καὶ ἀδοκίμως, ὡς τε καὶ τεταριζυμένους Αἰγυπτίους νὰ ὀνομάσω.

Ἀλλὰ καιρὸς νὰ μεταβῶμεν καὶ εἰς τὰς ἀρετὰς τοῦ συγγράμματος.

(* Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΤΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΑΡΣΕΝΙΟΥ.

Γράφει καὶ τὴν προβίβασιν τοῦ Πατριάρχου
Μοσχολίας (*).

—οοο—

Γίνωσκε πάλιν, ἀδελφέ, τῇ πρώτῃ τοῦ Μαΐου ἐν κάστρῳ Λόβι ἤλθέ μοι γράμμα τοῦ Πατριάρχου, Ἱερεμίου τοῦ σοφοῦ τοῦ νέου τε Ἰώβου, τοῦ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ παραγιωτάτου, καὶ ὁμοτρόπου τρόποις τε Προφήτου Ἱερεμίου καὶ ἔγγραφέ με νὰ ἐλθῆ ἀπ' ἐκεῖ νὰ πηγαίῃ εἰς μέγαρ Ἰωάννην τε Λεχίας Καρτζηλέρην νὰ λάβῃ γράμμα ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ῥηγὸς Λεχίας νὰ εὐγῆ ἐκ τὰ σῆνορα Λεχίας Αιθαρίας, νὰ πορευθῆ πρὸς μέγιστον Ῥωσίας βασιλεία, Θεόδωρον ὀρθόδοξον τὸν κράτιστον καὶ μέγαρ. Καὶ ὡς τὸ γράμμα εἶδα γὼ λίαν πολλὰ ἐχάρην, ἀρέστην ἐκ τῆς κλίτης μου ταχίως ἐτοιμάσθη, ἔππουε, ἀμᾶξι ἀγόρασα καὶ ὄσα κάμνον χρεια, τὰ πράγματά μου ἔβαλα ὅλα εἰς ὀρνιθίαν. Καὶ μεθ' ἡμέρας οὐ πολλὰς ἤλθεν ὁ πατριάρχης εἰς τῆς Λεχίας σῆνορον, κ' ἔστειλε Καρτζηλέρης ἀνθρώπους καὶ γράμματα εἰς αὐτὸν νὰ πηγαίῃ, εἰς τὸ Ζαμῶσκι κάστρον του αὐτὸν νὰ προσκαλέσων. Ἦκουσα πῶς ἀπέρασε στὸν Καρτζηλέρην πάγει ἐγὼ, καὶ ἐβιάστικα κ' ἔφθασα στὸ Ζαμῶσκι. Παρασκευῇ ἐκίνησα μέσθ ἀπὸ τὸ Λόβι, ἡμέρᾳ τῇ Κυριακῇ ἔφθασα στὸ Ζαμῶσκι. Ἀντάμωσα καὶ ἔβαλα τότε τὸν πατριάρχην μετάνοιαν ἐδαφίην μ' εὐλάβειαν μεγάλην, προσκύνησα, ἐφίλησα τὴν κεφαλὴν καὶ γόνα, τῇ εἰκοστῇ Μαΐου τε Κυριακῇ ἡμέρᾳ εὐλόγησε, συγχώρησεν, εἶπέ μοι νὰ καθίσω, καὶ λόγους εἶπε λυπηροὺς καὶ ἤλθέ μοι νὰ κλαύσω, πᾶθῃ τὰ πολυψήγητα π' ὄπαθε στήν Τουρκίαν, εἰς Πόλιν, εἰς τὴν Ῥόδον τε ἐκεῖ στήν ἔξοριαν. Εἶπε κ' ἐμένα πῶς ἔχεις ἐδῶ εἰς τὴν Λεχίαν; Ὡ δέσπιτα, καλῶς, εἶπα, μ' εὐχὴν σου τὴν ἁγίαν. Τότε καὶ τὸν ἀτήγγελα διὰ νὰ πάγω μ' αὐτὸν εἰς μέγαρ τὸν ὑπέρτατον τὸν βασιλεῖα Ῥούσον. Αὐτὸς με ἀποκρίθηκε μὲ εὐμορφον τὸ σχῆμα ἐλθῆ, παιδί μου, μετ' ἐμὲ νὰ πάμε στήν Ῥωσίαν. Ὁ Καρτζηλέρης ὀλαμπρὸς πολλὰ ἐφίλησέ τον, αὐτὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους του καὶ ὅσοι ἦσαν μ' αὐτὸν. κ' ἀπ' ἐκεῖ μὲ πολλὰς τιμαῖς τὸν ἔστειλε νὰ πάγῃ,

(*) Ἰδε φυλλάδ. 130, σελ. 343.